

Rozčarování paní Jiřiny

Paní Jiřina, matka samoživitelka dvou dětí (8 let a 9 let), odpověděla kladně na inzerát nabízející odměnu 10 000 Kč za blíže nespécifikovanou administrativní záležitost. Nato se jí emailem ozval Viktor, který o sobě uvedl, že je Čech, dlouhodobě žije v Austrálii a obchoduje s prostředky na zvýšení potence, získanými z ocásků leguána australského. Pochlubil se jí, že týdně si tak přijde nejméně na půl milionu korun. Po Jiřině žádal, aby na své jméno v Praze u banky založila účet, zřídila k němu internetový přístup a zaslala mu všechny přístupové údaje k účtu. Na vysvětlenou uvedl, že má řadu zákazníků i v Čechách, převody peněz z Čech do Austrálie jsou díky poplatkům nevýhodné a že je velmi komplikované „na dálku“ si založit v Čechách účet na své vlastní jméno.

Jiřina nejprve váhala, protože několikrát v novinách četla o tom, jak zločinci zneužili cizí účet k ukládání „černých peněz“, například že si na něj od vydíraných obětí nechávali posílat výpalné. Když si jí však Viktor přidal jako svého jediného přítele na facebooku, zjistila z jeho nedávno založeného profilu, že má jít o sympatického mladého Viktora Šimáčka, považovala to za dostatečný důvod mu věřit, a spoléhala se, že nejde o žádnou „černotu“. Účet na své jméno založila a všechny přístupové údaje k internetovému bankovníctví Viktorovi zaslala.

V následujících šesti dnech na účet přišlo devět peněžních částek, z nichž nejmenší byla 51 000 Kč. Asi po týdně byly téměř všechny peníze z účtu v celkové výši 480 000 Kč náhle převedeny jinam a na účtu zůstala pouze částka nepatrně převyšující 10 000 Kč. Tu Jiřina považovala za svoji slíbenou odměnu a zakoupila za ni zimní oblečení pro své děti.

Krátce na to byl účet zablokovaný a Jiřinu si předvolali na policii. Tam se dozvěděla, že všech devět odesílatelů peněžních částek si na základě nabídky, kterou jim Viktor zaslal, objednálo povzbuzující prostředek, zaplatilo za něj požadovanou částku, ale nikdy žádné zboží neobdrželo. Další dva zákazníci, kteří na nabídku pana Viktora reagovali, měli štěstí: Částky 53 000 Kč a 52 000 Kč odeslali až po zablokování účtu, takže jim byly vráceny.

Paní Jiřině následně začaly na facebook chodit zprávy od Viktora Šimáčka, že jestli před policií jen cekne, zařídí, aby se její děti jednou nevrátily v pořádku ze školy domů, protože z jejího profilu ví, jak její děti vypadají i kam chodí do školy. Od té doby je z obavy, aby se jim nic nestalo, nenechávala chodit samotné do školy a ze školy.

Policie ČR dále zjistila, že žádný Viktor Šimáček odpovídající údajům v jeho profilu na facebooku neexistuje a že leguáni nežijí v Austrálii, ale v Jižní Americe.

Otázky

1. Jak trestněprávně posoudíme jednání Viktora ? Odůvodněte.

2. Jak trestněprávně posoudíme jednání paní Jiřiny ? Odůvodněte.
3. Předpokládejme, že policejní orgán ještě v řízení před zahájením trestního stíhání dospěl k závěru, že skutek, uvedený v zadání, není trestným činem, a proto věc usnesením odložil a toto usnesení doručil státnímu zástupci. Státní zástupce byl však velmi zaneprázdněný a teprve až pátý den po doručení si toto usnesení prostudoval a shledal, že toto usnesení je nezákonné a že je třeba provést ještě další úkony k objasnění věci. Může státní zástupce zjednat nápravu? Pokud ano, jakým způsobem? Odůvodněte.
4. V hlavním líčení konaném samostatně o skutku uvedeném v zadání a spáchaném Jiřinou samosoudce vyhlásil odsuzující rozsudek. Přítomný státní zástupce i Jiřina prohlásili, že odvolání podávat nebudou, že se jej vzdávají (Jiřina se přitom výslovně vzdala odvolání i za ostatní oprávněné osoby). Na to jim samosoudce sdělil, že pokud netrvají na písemném odůvodnění rozsudku, může jim již připravený rozsudek bez odůvodnění předat rovnou a trestní stíhání tím bude pravomocně skončeno. Státní zástupce i Jiřina s tím souhlasili a rozsudek od samosoudce převzali. Byl postup samosoudce správný? Odůvodněte.
5. Paní Jiřina byla pravomocným rozsudkem uznána vinnou skutkem, uvedeným v zadání a od jejího potrestání bylo upuštěno. Po několika měsících byla ve zcela jiném řízení uznána vinnou skutkem záležejícím v ublížení na zdraví z nedbalosti při dopravní nehodě, kterou způsobila ještě předtím, než byl vyhlášen rozsudek za skutek uvedený v zadání. Bude v tomto řízení rozhodováno o uložení souhrnného nebo úhrnného trestu ? Odůvodněte.
6. Předpokládejme, že Viktor spáchal později v Praze dne 1. 1. 2016 trestný čin opilství podle § 360 odst. 1 tr. zák., ve kterém kvazideliktem byl přečin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1 alinea 1, odst. 3 písm. a) tr. zák. Kdy dojde k promlčení trestní odpovědnosti za tento skutek (nedojde-li ke stavění nebo přerušení promlčecí doby)? Odůvodněte.
7. Bez souvislosti se zadáním odpovězte na otázku: Platí zákaz reformationis in peius u všech opravných prostředků podle trestního řádu podaných obviněným? Odůvodněte.

Poznámky:

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpce případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno. (Nejen jeho zákonný název, ale i číslo paragrafu, odstavec, písmeno, alinea).
2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).
3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu a nikoliv jako spolupachatelství).

ROZČAROVÁNÍ PANÍ JIŘINY

Ř e š e n í

1. Viktor se dopustil pokusu zločinu podvodu podle § 21 odst. 1, § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zák. spáchaný ve formě pokračování v trestném činu podle § 116 tr. zák. ve vícečinném souběhu s přečinem vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zák.

Viktor nabízel prodej povzbuzujícího prostředku a od zákazníků inkasoval platby předem na stanovený účet. Objednané zboží však nedodal a peníze zákazníkům nevrátil.

Ze skutečnosti, že Viktor tvrdil, že povzbuzující prostředek je vyroben z ocásků leguána australského, ačkoliv v Austrálii leguáni nežijí, že vystupoval pod falešnou identitou a zejména že nikdy žádnému ze zákazníků zboží nedodal, lze spolehlivě dovodit, že od počátku neměl v úmyslu za zaslané peníze objednané zboží dodat.

Viktor tedy sebe obohatil tím, že uvedl zákazníky v omyl a způsobil tak na jejich majetku škodu. Tím naplnil zákonné znaky trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zák.

Viktor od zákazníků obdržel na stanovený účet finanční plnění ve výši 480 000 Kč a další zaslané plnění v částce 110 000 Kč nebylo na účet připsáno v důsledku jeho zablokování. Ze zadání dále vyplývá, že Viktor si byl vědom toho, že daným způsobem si týdně přijde nejméně na půl milionu korun. Z toho lze dovodit, že Viktor jednal v úmyslu obohatit se nejméně o 500 000 Kč.

Částka 590 000 Kč (tj. 480 000 Kč + 110 000 Kč) představuje podle § 138 odst. 1 tr. zák. značnou škodu a zakládá zákonné znaky okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby trestného činu podvodu podle § 209 odst. 4 písm. d) tr. zák.

Jak shora uvedeno, Viktor uváděl zákazníky v omyl, že jim dodá za zaslané peněžní prostředky povzbuzující prostředek, a činil tak v úmyslu se obohatit a způsobil na cizím majetku značnou škodu. Tedy již vykonával jednání, které je znakem objektivní stránky trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zák., avšak k dokonání činu, tj. ke způsobení značné škody nedošlo. Jde proto o jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu, vedené úmyslem trestný čin dokonat, přičemž k dokonání tohoto trestného činu nedošlo, jde tedy o jednání ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zák.

Ve všech jedenácti případech byla naplněna skutková podstata téhož trestného činu: podvodu; byl sledován týž záměr: obohacení pachatele; týž byl způsob provedení: vylákání peněz na základě inzerátu nabízejícího povzbuzující prostředek; týž byl předmět útoku:

zákazníci, kteří si povzbuzující prostředek objednali; byla zde blízká časová souvislost: všechny případy se staly v průběhu několika málo dnů. Trestný čin byl tak spáchán ve formě pokračování podle § 116 tr. zák.

Na trestný čin podvodu podle § 209 odst. 4 tr. zák. stanoví zákon trest odnětí svobody, jehož horní hranice je osm let. Podle § 14 odst. 3 tr. zák. jde proto o zločin.

Následně, poté co věc začala šetřit policie, Viktor zasílal Jiřině zprávy, z nichž vyplývalo, že jestli bude Jiřina před policií vypovídat, její děti „se nevrátí v pořádku ze školy domů“. Jakkoliv tyto výhrůžky nebyly blíže konkretizovány (usmrcení, těžká újma na zdraví, únos aj.), přinejmenším zahrnovaly způsobení ublížení na zdraví dětem.

Výhrůžky Viktora byly způsobilé vzbudit v Jiřině vážnou obavu (Viktor věděl, jak děti vypadají a kam chodí do školy) a také tuto vážnou obavu vzbudily (Jiřina přestala nechávat děti chodit samotné do školy a ze školy).

Kdo jiného pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy nutí, aby něco opominul (nevypovídal na policii), spáchá trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zák.

V případě vydírání Jiřiny není splněna okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedená v § 175 odst. 2, písm. e) tr. zák., tedy spáchání činu na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinností, jednak z toho důvodu, že Jiřina nemá v tomto případě povinnost vypovídat, protože by tím obviňovala, příp. usvědčovala sama sebe - § 33 odst. 1 tr. řádu, § 100 odst. 2 tr. řádu, jednak proto, že materiálně má Jiřina v řízení postavení obviněné, příp. spoluobviněné.

Na trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zák. stanoví zákon trest odnětí svobody, jehož horní hranice jsou čtyři léta. Podle § 14 odst. 2 tr. zák. jde proto o přečin.

Za jeden skutek se považují ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním. Viktor nejprve páchal podvodná jednání s cílem se obohatit a až po zablokování účtu v obavě před vlastním trestním stíháním začal Jiřině vyhrožovat. Jednalo se tedy o samostatná jednání vedená různými záměry a směřující ke způsobení různých trestně relevantních následků, takže uvedené trestné činy tak byly spáchány dvěma skutky, tedy ve vícečinném souběhu, neboť mezi jejich spácháním nebyl ohledně Viktora pro žádný z uvedených skutků vyhlášen odsuzující rozsudek (§ 43 odst. 2 tr. zák.).

2. Jiřina se dopustila přečinu legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 1 tr. zák.

Jiřina tím, že umožnila Viktorovi, aby peněžní prostředky získané trestným činem podvodu (viz odpověď na předchozí otázku) byly skládány na účet znějící na její jméno a následně z tohoto účtu převedeny na jiný účet, umožnila vytvořit zdání, že jde o její vlastní peněžní prostředky a tím objektivně zastřela jejich skutečný původ.

Jiřina si byla vědoma možnosti (četla o tom v novinách), že zločinci zneužívají účty jiných osob, na které si nechávají posílat peníze získané trestnou činností (např. jako výpalné). Spoléhala se, že nejde o žádnou „černotu“, když si ji Viktor přidal jako přítele na facebook, neuvážila, že by snadno mohlo jít o fiktivní profil, když si jej založil nedávno před jejich kontaktem, k jeho založení je potřeba toliko jakákoliv emailová adresa, a neměl tam ani žádné jiné přátele. Důvody, pro které se spoléhala, že peněžní prostředky poukazované na účet znějící na její jméno nejsou výnosem z trestné činnosti, nebyly tedy dostatečné - přiměřené.

K umožnění zastřít původu věci tak došlo z vědomé nedbalosti ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Každá peněžitá částka, která byla poukázána na její účet, činila nejméně 50 000 Kč, tedy ve smyslu § 138 odst. 1 tr. zák. představovala větší hodnotu.

Takové jednání tak naplnilo zákonné znaky trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 1 tr. zák.

Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 1 tr. zák. je trestným činem nedbalostním, takže podle § 14 odst. 2 tr. zák. jde o přečin.

Nejde o přečin podílnictví z nedbalosti podle § 215 odst. 1 tr. zák. jednak proto, že Jiřina neměla vůli nad zaslánými peněžními částkami vykonávat „dispoziční moc“ [tj. převést je na sebe nebo užívat, vyjma slíbené odměny 10.000 Kč], a především proto, že ustanovení o legalizaci výnosů z trestné činnosti je speciální ve vztahu k podílnictví.

3. Státní zástupce může nezákonné usnesení policejního orgánu o odložení věci zrušit podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu a věc vrátit policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění podle § 174 odst. 2 písm. d) tr. řádu.

Podle § 159a odst. 6 tr. řádu musí policejní orgán usnesení o odložení věci podle 159a odst. 1 tr. řádu doručit státnímu zástupci do 48 hodin.

Podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu je státní zástupce oprávněn nezákonné usnesení policejního orgánu o odložení věci zrušit do 30 dnů od doručení takového usnesení.

Podle § 174 odst. 2 písm. d) tr. řádu je státní zástupce oprávněn vrátit věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění.

Pouhým zrušením usnesení policejního orgánu o odložení věci nebude nápravy dosaženo. Je proto třeba současně věc policejnímu orgánu vrátit s pokyny k doplnění objasňování ve věci.

Shora uvedená oprávnění státního zástupce, jakož i další oprávnění uvedená v § 157 odst. 2 a § 174 odst. 2 tr. řádu, vyplývají z funkce dozoru, kterou státní zástupce v přípravném řízení vykonává nad činností policejních orgánů. Možnost podání stížnosti proti usnesení o odložení věci se zde proto neuplatní, takže je bez významu, že státní zástupce se věcí začal zabývat až po uplynutí třídenní lhůty od oznámení usnesení pro podání stížnosti - § 141 odst. 1, 2 tr. řádu, § 143 odst. 1 tr. řádu.

4. Postup samosoudce byl za použití § 290 tr. řádu v souladu s § 129 odst. 2 tr. řádu, který umožňuje vyhotovit zjednodušený rozsudek bez odůvodnění. Přímým předáním (§ 62 odst. 1 tr. řádu) písemného vyhotovení zjednodušeného rozsudku osobám, které se vzdaly odvolání, nabývá rozsudek právní moci [§ 139 odst. 1 písm. b) písm. bb) tr. řádu] a trestní stíhání je tak skončené (§ 12 odst. 10 tr. řádu).

Řízení před samosoudcem je zvláštním způsobem řízení upraveným v hlavě dvacáté trestního řádu v pátém oddílu. Podle § 290 tr. řádu, neobsahuje-li hlava dvacátá trestního řádu ustanovení zvláštní, užije se i na řízení podle této hlavy obecných předpisů. Rozsudek bez odůvodnění se nazývá zjednodušený rozsudek a speciální úprava řízení před samosoudcem nestanoví sice výslovně možnost jeho vyhotovení, ta však obecně vyplývá z § 129 odst. 2 tr. řádu.

Podle § 129 odst. 2 tr. řádu může soud vyhotovit rozsudek bez odůvodnění (zjednodušený rozsudek) pokud se po vyhlášení rozsudku nebo ve stanovené lhůtě po vyhlášení rozsudku státní zástupce a obžalovaný vzdali odvolání a prohlásili, že netrvají na vyhotovení odůvodnění, a obžalovaný zároveň prohlásil, že si nepřeje, aby v jeho prospěch podaly odvolání jiné oprávněné osoby. Tyto podmínky splněny byly.

Ze zadání nevyplývá žádná skutečnost, která by zavadala důvod pro závěr, že Jiřina není plně svéprávná, takže takové oprávněné osoby by mohly v její prospěch podat odvolání i proti její vůli a Jiřina by je tak nemohla svým prohlášením z podání odvolání vyloučit.)

Ustanovení § 62 odst. 1 tr. řádu počítá s doručováním písemností v trestním řízení přímo při úkonu trestního řízení (v tomto případě při hlavním líčení) a u rozsudku je také výslovně upravena možnost vyhotovit písemně rozsudek již při poradě předcházející vyhlášení rozsudku (§ 129 odst. 3 tr. řádu).

Doručením rozsudku osobám, které se vzdaly odvolání, se rozsudek stává pravomocným (§ 139 odst. 1 písm. b) písm. bb) tr. řádu) a podle § 12 odst. 10 tr. řádu tím končí trestní stíhání.

5. V řízení nebude rozhodováno o uložení souhrnného ani úhrnného trestu. S ohledem na ustanovení § 46 odst. 4, § 43 odst. 4 tr. zák. bude ukládán trest samostatný.

Jestliže Jiřina spáchala skutek záležející v ublížení na zdraví při dopravní nehodě dříve, než byl vyhlášen odsuzující rozsudek za skutek uvedený v zadání, byly oba skutky spáchány ve vícečinném souběhu.

V takovém případě by za oba sbíhající se skutky měl být ukládán souhrnný trest podle § 43 odst. 2 tr. zák.

Avšak v případě odsouzení za skutek uvedený v zadání, bylo upuštěno od potrestání podle § 46 odst. 1 tr. zák. Podle ustanovení § 46 odst. 4 tr. zák. se v takovém případě na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen.

Podle § 43 odst. 4 tr. zák. se ustanovení o souhrnném trestu neužije, pokud předchozí odsouzení je takové povahy, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen.

V tomto řízení tak bude uložen samostatný trest.

6. Trestní odpovědnost za tento skutek bude promlčena uplynutím desetileté promlčecí doby - § 360 odst. 1 tr. zák., § 186 odst. 3 písm. a) tr. zák., § 34 odst. 1 písm. c), odst. 3 písm. c) tr. zák.

Délka (nestavěné a nepřerušované) promlčecí doby je závislá na horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody příslušného trestného činu stanovené v zákoně (§ 34 odst. 1 tr. zák.).

Na trestný čin opilství podle § 360 odst. 1 tr. zák. stanoví zákon trest odnětí svobody na tři až deset let, avšak dopustí-li se pachatel činu jinak trestného (kvazideliktu), na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

Kvazideliktem je zde přečin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1 alinea 1, odst. 3 písm. a) tr. zák., na který stanoví zákon trest odnětí svobody na jeden rok až pět let, tedy trest mírnější.

To znamená, že za trestný čin opilství podle § 360 odst. 1 tr. zák. hrozí Viktorovi v konkrétním případě trest odnětí svobody od jednoho roku do pěti let.

Podle § 34 odst. 1 písm. c) tr. zák. činí u trestných činů s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody nejméně pět let promlčecí doba 10 let.

Podle § 139 tr. zák. se do lhůty, s jejímž uplynutím je spojen nějaký účinek, nezapočítává den, kdy nastala událost určující její začátek.

Ze skutečnosti, že kvazideliktem zde je trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 3 písm. a) tr. zák., vyplývá, že obětí sexuálního nátlaku bylo dítě, tj. osoba mladší 18 let - § 126 tr. zák.

Podle § 34 odst. 3 písm. c) tr. zák. v takovém případě počne promlčecí doba běžet až poté, co taková osoba dovrší osmnácti let.

Trestní odpovědnost za uvedený skutek tedy zanikne promlčením uplynutím desetileté promlčecí doby, která počne běžet den následující po dni, ve kterém oběť dovršila osmnáct let.

7. Zákaz reformationis in peius neplatí u odporu proti trestnímu příkazu - § 314g tr. řádu a contrario.

Zákaz reformationis in peius znamená, že na podkladě opravného prostředku podaného výhradně ve prospěch obviněného, nemůže dojít ke změně napadeného rozhodnutí v jeho neprospěch.

Tento zákaz platí u stížnosti proti usnesení (§ 150 odst. 1 tr. řádu), u odvolání proti rozsudku (§ 259 odst. 4, § 264 odst. 2 tr. řádu), u dovolání (§ 265p tr. řádu), u stížnosti pro porušení zákona (§ 273 tr. řádu) a v modifikované formě i u návrhu na povolení obnovy řízení (§ 289 písm. b) tr. řádu), kde je omezen pouze na výrok o trestu.

Nicméně je-li ve věci rozhodnuto trestním příkazem (§ 314e a násl. tr. řádu), může proti němu obviněný podat odpor (§ 314g odst. 1 tr. řádu). Trestní příkaz se včasným podáním odporu automaticky ruší a ve věci je třeba nově rozhodnout.

Trestní řád v takovém případě nevyklučuje, aby nové rozhodnutí bylo pro obviněného nepříznivější (§ 314g TŘ a contrario).